

Opis źródła:

Wojna 1812 roku, znana również jako wojna francusko-rosyjska, była częścią szerszej kampanii Napoleona Bonaparte, który postanowił zaatakować Rosję, licząc na szybkie zwycięstwo. W czerwcu 1812 roku Wielka Armia Napoleona przekroczyła Niemen i wkroczyła na terytorium Litwy, które wtedy było częścią Imperium Rosyjskiego. W początkowych fazach kampanii Francuzi szybko zdobywali teren, a Wilno zostało zajęte przez Napoleona już 28 czerwca 1812 roku. Napoleon planował zorganizować na Litwie administrację, która miała wspierać jego dalsze działania wojenne. Utworzono Tymczasowy Rząd Litewski, który miał zarządzać nowo zdobytymi terenami i mobilizować lokalną ludność do wsparcia armii francuskiej. Jednak mimo początkowych sukcesów, kampania napoleońska w Rosji zakończyła się katastrofą, głównie z powodu surowych warunków klimatycznych, długich linii zaopatrzenia i taktyki spalonej ziemi stosowanej przez Rosjan. Ostatecznie, po klęsce pod Moskwą i wycofaniu się resztek Wielkiej Armii, Litwa ponownie znalazła się pod kontrolą rosyjską. Wojna 1812 roku miała ogromne konsekwencje dla Litwy, powodując znaczne zniszczenia, straty ludnościowe i destabilizację polityczną w regionie. Fragment pośmiertnie wydanej pamiętnik autorstwa Gabrieli Puzyniny przedstawia znaczenie, jakie miała ów wojna dla zaangażowanych w nią Polaków i Litwinów oraz jej wciąż żywe wspomnienia.

Miejsce wydania:

Gabriela Puzynina, *W Wilnie i w dworach litewskich: pamiętnik z lat 1815-1843*, wyd. A. Czartoryski, H. Mościcki, Wilno 1928.

Tekst źródła:

Złożywszy do czasu broń i nadzieje, wszyscy w Litwie i w Koronie wrócili do pług. Myśl o sławie i wolności ustąpiła staraniu o chleb powszedni. Długo, bardzo długo wspomniano rok 1812-ty. On był treścią rozmów i tłem życia każdej rodziny. Anegdotami z 1812-go roku kołysano młode pokolenie, bo rok ów, jakby bogini o dwóch przeciwnych licach, miał początek uroczy jak nadzieja, a koniec mroźny jak rozczarowanie. W każdej niemal rodzinie ktoś nosił tę datę wypisaną w sercu krwawe militerami sieroctwo lub nakreśloną na czole pałaszem. Tkwiła ona w ramieniu z kulą, budzącą się na każdą zmianę powietrza; stuknęła drewnianą nogą; świeciła na piersiach w kształcie krzyża, jako nagroda za waleczność!...A wdowy i matki dźwigały ją, jak krzyż Pański, na zgliszczach szczęścia domowego! O! tak, rok 1812-ty, głośny w dziejach Europy, stanowił epokę w naszym kraju, a w rozmowie wracał często, jak zwrotka piosenki, śpiewanej u ogniska...

W rodzinie naszej rok 1812-ty pamiętnym był w rozmaity sposób, chociaż mniej bolesny, niż winnych. Ojciec mój śmiertelnie przechorował go na tyfus w Mińsku (Litewskim), zaraziwszy się w szpitalu wojennym, którego nadzór był mu powierzony wraz z innym i przez Napoleona (Wańkowicz kolega mojego ojca, przypłacił życiem ten honor). Matka moja u łoża bezprzytomnego męża, trwożna o swego ojca i dwóch braci, będących w służbie wojskowej pod Napoleonem, o matkę mieszkającą w Wiedniu, o siostrę pozostałą w Wilnie w kwiecie wieku przy dawnej nauczycielce, widziała jeszcze oprócz tego codziennie z okien swego mieszkania, na wschodach swoich, w bramie, na dziedzińcu Francuzów, umierających z zimna i głodu a wyrzucanych na plac, jak drewna. A tu trzeba było przyjmować na kwaterę i rozmówić się w obcej mowie z generałem Tuczkiem, przysłanym na uśmierzenie Mińska, który straż stawiał u drzwi chorego, ten zaś w gorączce i bezprzytomny nic nie wiedział, że przeszedł z pod władzy Cesarza Francuzów pod władzę Monarchy Rosji. A gdy dwuletnia już ich córeczka Matyńka (najstarsza z rodzeństwa),urodzona w chwili budzących się świetnych nadziei dla kraju, bębniła rączkami na każde wspomnienie o Napoleonie, improwizując wiadomości z gazet, niby czytanych przez nią, młodsza Idalka, przychodząc na świat w roku1813-tym, przyniosła z sobą zarodek niepokojów i łez za lada drobnostką, które wpłynęły na jej charakter i całą przyszłość, a były skutkiem wyżej już wspomnianych trwóg i niepokojów matczynych, tajonych i znoszonych w cichości, w tym roku ciężkiej próby.

Koniec roku 1812-go, pamiętny amnestią bezwarunkową, rozpogodził zasępione niebo nad Koroną i Litwą. A już zimę z 1815-go roku rodzice moi spędzili w weselszej Warszawie, przy babce naszej Mariannie z hr. Przezdzieckach Tyzenhauzowej, która tam zamieszkała, przybywając z Wiednia, po latach kilkunastu spędzonych za krajem.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej:

1. Jakie wydarzenia historyczne miały miejsce w tym czasie?
2. Jakie zmiany nastąpiły w życiu ludzi po roku 1812?
3. Kim był Napoleon w kontekście opisywanych wydarzeń?
4. Jakie uczucia towarzyszyły ludziom w czasie wojny i po jej zakończeniu?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Czym był rok 1812 dla mieszkańców Litwy i Korony?
2. Dlaczego rok 1812 był wspominany przez długi czas?

3. Jakie były role i wyzwania kobiet w czasie wojny, na przykładzie matki autorki?
4. Jakie były role i wyzwania mężczyzn w czasie wojny, na przykładzie ojca autorki?
5. Jakie znaczenie miały wspomnienia z tego roku dla kolejnych pokoleń?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie były główne cele Napoleona podczas kampanii 1812 roku?
2. Jakie były przyczyny rozpoczęcia kampanii 1812 roku przez Napoleona?
3. Jak kampania 1812 roku wpłynęła na życie codzienne mieszkańców Litwy?
4. Jakie były konsekwencje społeczne i gospodarcze kampanii dla Litwy?
5. Jak warunki geograficzne i klimatyczne wpłynęły na kampanię 1812 roku?

Słowniczek pojęć:

Aleksander Iwanowicz Tuczko (1778-1812) był rosyjskim generałem, który brał aktywny udział w wojnach napoleońskich. Uczestniczył w kampanii 1812 roku przeciwko Wielkiej Armii Napoleona. Znany z dowodzenia w bitwie pod Borodino, gdzie zginął, walcząc w obronie Rosji.

Albina Gabriela Puzynina (1815-1869) była polską pisarką i poetką, znaną z dzieł literackich odzwierciedlających życie i obyczaje szlachty polskiej. Autorka pamiętników i opowiadań, które zyskały uznanie za swoje literackie walory i wierne przedstawienie realiów społecznych XIX-wiecznej Polski. Puzynina aktywnie uczestniczyła w życiu kulturalnym swojej epoki, pozostawiając trwały ślad w polskiej literaturze.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis